

De belofte bevestigd

“Abram viel op zijn aangezicht, en God sprak met hem, zeggende: Wat Mij betreft, zie, Mijn verbond is met u, en gij zult een vader van vele volken zijn. Ook zal uw naam niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn; want tot vader van vele volken heb Ik u gemaakt.”
Genesis 17:3-5

Het verslag in het boek Genesis is van groot belang voor de oprechte bijbelstudent. In de bladzijden ervan ligt de basis van Gods plan voor de redding van de mens en de uiteindelijke zegen voor alle geslachten op aarde. Daarom doen we er goed aan het verslag nauwkeurig te bestuderen, en de overeenstemming ervan met het gehele bijbelse verslag. Voor onze huidige beschouwing zullen we ons concentreren op Genesis, hoofdstukken zestien, zeventien en achttien.

In deze drie hoofdstukken, waarin we Gods omgang met Abram, later Abraham genoemd, bestuderen, is het belangrijk om de goddelijke belofte betreffende een ‘zaad’ in gedachten te houden. Abram zou een nakomeling krijgen, een zaad, dat een belangrijke plaats zou innemen in Gods plan. Toen deze belofte voor het eerst aan de aartsvader werd gedaan, was zijn vrouw Sarai, later Sara genoemd, kinderloos. Niettemin geloofden zij beiden in Gods belofte en wachtten geduldig op de geboorte van een kind. Er kwam echter geen kind. Genesis 16:1

Het was een lange wachttijd. Om te beginnen was er de tijd die verstreek vanaf het doen van de belofte tot de dood van Abrams vader Terah, vlak voordat zij het land Kanaän binnengingen. Nu waren er nog eens tien jaar verstreken, en nog steeds was er geen kind gekomen. Sarai was niet alleen onvruchtbaar, maar ook al op leeftijd, en haar geloof dat zij de moeder van het beloofde nageslacht zou worden, begon te wankelen. Blijkbaar geloofde zij nog steeds in Gods plan met betrekking tot een nageslacht, maar begon zij zich af te vragen of het Zijn wil was dat zij de moeder zou zijn.

Terwijl ze hierover nadacht en, indien mogelijk, met de Heer wilde samenwerken, stelde ze aan Abram voor dat Hagar, haar dienstmaagd, als moeder van een kind voor hem zou dienen. Volgens de christelijke normen van vandaag zou dit als een onethische handeling kunnen worden beschouwd, maar blijkbaar werd het in die tijd niet als ongepast beschouwd. Hoe dan ook, noch Sarai noch Abram werden hiervoor door de Heer berispt, hoewel Hij het kind uit deze verbintenis niet erkende als het beloofde nageslacht. verzen 2,3

Vanuit een natuurlijk standpunt bleek Sarai's voorstel echter geen bevredigende oplossing voor de kwestie te zijn. Heel onverwacht voor Sarai begon Hagar, zodra ze hoorde dat ze een kind zou baren, haar meesteres te verachten. In die tijd werd het vermogen om kinderen te krijgen zeer hoog gewaardeerd, en blijkbaar begon Hagar het gevoel te krijgen dat ze ver boven Sarai stond, en ze gedroeg zich ook zo. vers 4

Sarai meldde de situatie aan Abram en riep uit: "Mijn onrecht kome op u", waarmee ze probeerde Abram

de schuld te geven van deze wending in de gebeurtenissen. (vers 5). Het is heel goed mogelijk dat Sarai aanvankelijk verwachtte dat, mocht Hagar een kind krijgen, zij op de een of andere manier de pleegmoeder zou worden, en dat Hagar een stap opzij zou doen en geen aanspraak zou maken op de rechten van het moederschap. , realiseerde Sarai zich nu echter aan de hand van Hagar's houding dat er geen hoop was op een dergelijke regeling, en zo kwam ze tot het besef dat het onverstandig was geweest om deze methode voor te stellen om een nageslacht voor Abram te verkrijgen.

Ook Abram beseftte dat de zaken niet verliepen zoals ze hadden gehoopt, dus uit loyaliteit aan Sarai stond hij haar toe om met Hagar om te gaan zoals zij dat nodig achtte. Volgens vers 6 ging Sarai hard om met Hagar, waarschijnlijk door haar taken en verplichtingen te verzwaren. Sommige historische geleerden beweren dat het volgens de toen geldende wetten illegaal zou zijn geweest om Hagar te verkopen en haar zo uit de weg te ruimen. Misschien was dat de reden waarom haar lasten werden verzaamd, in de hoop dat ze het huishouden zou verlaten en zou wegllopen, wat precies is wat ze deed.

God grijpt in

Op dit moment greep de Heer in. Zijn engel, of boodschapper, vond Hagar "bij de bron op de weg naar Shur". Shur was de naam van de grote versterkte muur die Egypte van Kanaän afsloot. Blijkbaar probeerde Hagar terug te keren naar haar eigen volk in Egypte, maar de Heer greep in en droeg haar via zijn engel op terug te keren en zich

aan haar meesteres te onderwerpen. Genesis 16:7-9

Toen sprak de engel een opmerkelijke profetie uit. "De engel van de HEERE zeide tot haar: Ik zal uw nageslacht zeer vermenigvuldigen, zodat het door zijn veelheid niet geteld kan worden. ... Zie, gij zijt zwanger en zult een zoon baren, en gij zult hem Ismaël noemen; want de HEERE heeft uw ellende gehoord." (verzen 10,11). Historici lijken het er vrijwel over eens te zijn dat een groot deel van de bevolking van de Arabische landen in het Midden-Oosten afstamt van Ismaël.

Hagar was zeer onder de indruk van het bezoek van de engel van de Heer. De bron waar de engel haar vond, heette Beer-Lachai-Roi, wat in het Hebreeuws betekent: 'Bron van de Levende die mij ziet.' Hagar leek te beseffen dat de Heer over haar had gewaakt, en dat zij, hoewel zij aan Abram en Sarai was ontkomen, niet aan de God van Abram had kunnen ontkomen. Zij keerde terug naar haar meesteres, en te zijner tijd werd Ismaël geboren. verzen 13-16

Deze ervaring bevatte ook een les voor Sarai, en eigenlijk voor iedereen die ernaar streeft de Heer te dienen. Het is de les dat we niets bereiken door voor onze beproevingen weg te lopen of ze met geweld van ons af te duwen. Sarai's gebrek aan geloof had een zware beproeving in haar leven gebracht, en ze dacht die kwijt te raken door Hagar te dwingen weg te lopen. De Heer bracht de ervaring echter meteen weer bij haar terug. Waarschijnlijk heeft de ervaring ook Hagar's houding verzacht. In ieder geval geeft het bijbelverslag aan dat de twee vrouwen hierna nog 15-17 jaar samenleefden.

Gods verbond opnieuw bevestigd

Er waren nu dertien jaar verstreken, en in Genesis 17:1 lezen we: “Toen Abram negentig jaar en negen was, verscheen de HEERE aan Abram en zei tot hem: Ik ben de Almachtige God; wandel voor Mijn aangezicht en wees volmaakt.” Gods uitspraak dat Abram “volmaakt” moest zijn, zou beter vertaald kunnen worden met “volledig” of “rechtvaardig”. Abram behoorde tot het gevallen en sterfelijke menselijk geslacht, en volmaaktheid in gedrag lag ver buiten zijn bereik, wat ge . Niettemin kon hij rechtvaardig zijn voor de Heer. Dit is mogelijk voor al Gods volk, en niets minder dan dit is aanvaardbaar voor de Heer.

In de verzen 2-8 herhaalde God aan Abram het verbond dat Hij eerder had gesloten en ging Hij dieper in op enkele kenmerken ervan. In overeenstemming met het belang van de betekenissen die aan namen worden gehecht in verband met de ontvouwing van de goddelijke regeling, veranderde de Heer de naam van Abram, wat ‘verheven vader’ betekent, in Abraham, wat ‘vader van een menigte’ betekent. De oorspronkelijke verklaring van het verbond verzekerde zegeningen voor alle volken door het beloofde zaad, maar in deze verzen versterkt de Heer die gedachte door te beloven dat Abraham “een vader van vele volken” zou zijn, die daardoor gezegend zou worden. De term vader betekent levensgever, en dit was Gods manier om uit te leggen dat de zegen die de volken door Abrahams zaad zouden ontvangen, die van het leven zou zijn.

De apostel Paulus citeert deze belofte en geeft aan dat allen die ‘het geloof van Abraham’ beoefenen in

de beloften die God aan hem deed, daardoor in aanmerking komen om zijn 'zaad' te zijn (Romeinen 4:16-18). Een deel van dit zaad zal aards zijn, en een deel hemels, maar de belangrijke waarheid die Paulus benadrukt is dat men geen natuurlijke afstammeling van Abraham hoeft te zijn om deel uit te maken van zijn zaad.

"Uit u zullen koningen voortkomen", beloofde God aan Abraham (Genesis 17:6). Eeuwen later kwamen de koningen van het volk Israël voort uit de afstamming van Abraham. De belangrijkste vervulling van deze belofte heeft echter betrekking op het geestelijke nageslacht van Abraham: Jezus, het Hoofd, en de kerk, zijn lichaam (; Galaten 3:16,27-29; Kolossenzen 1:18). Jezus zal de Koning der koningen zijn, en zijn kerk zal met hem als koningen regeren gedurende duizend jaar. Openbaring 5:10; 20:6

Genesis 17:8 stelt dat hoewel Abraham op dat moment in Kanaän woonde, hij een "vreemdeling" of bijwoner in het land was. Abraham stierf zonder het land te bezitten dat God hem beloofd had; ook Isaak en Jakob bezaten het land niet. (Hebreeën 11:8-10,13). Abrahams aardse nageslacht zal het land echter wel in bezit nemen wanneer zij bij de opstanding tot leven worden gewekt. Het is van het grootste belang om Gods eeuwige perspectief in gedachten te houden bij onze bestudering van Zijn Woord, opdat we niet in verwarring en dwaling vervallen in onze pogingen om vast te stellen hoe sommige van Zijn beloften in vervulling gaan.

Besnijdenis – Een teken van Gods verbond

In Genesis 17:10-14 werden Gods instructies aan Abraham betreffende de besnijdenis gegeven als een “teken van het verbond” tussen hen. Paulus spreekt over de besnijdenis als een “teken” van het geloof dat Abraham reeds had getoond jegens God en zijn beloften, en voor allen die in dezelfde voetstappen van het geloof wandelen. Romeinen 4:11,12

In het Nieuwe Testament wordt de besnijdenis gebruikt om oprechtheid van hart en zuiverheid van doel te symboliseren. Het is vrijwel dezelfde gedachte als vervat in de uitspraak van de Heer aan Abraham dat hij ‘rechtvaardig’ moest zijn. Hoewel het geestelijke zaad van Abraham niet wordt opgeroepen om de letterlijke ritus van de besnijdenis te beoefenen, worden zij wel aangespoord om hun hart te besnijden en alle onzuiverheden van het vlees af te leggen. Paulus schreef: “De besnijdenis is die van het hart, in de geest, en z , niet in de letter; wiens lof niet van mensen is, maar van God.” “Gij zijt besneden met de besnijdenis die zonder handen geschiedt, door het afleggen van het lichaam der zonden des vleses door de besnijdenis van Christus.” Romeinen 2:29; Kolossenzen 2:11

Het is passend dat het teken van het allesomvattende verbond met Abraham de besnijdenis is. Wanneer we de uitleg in het Nieuwe Testament over de betekenis van de besnijdenis in ogenschouw nemen, betekent dit dat niemand de zegeningen zal ontvangen die onder het verbond met Abraham zijn beloofd, behalve op basis van zuiverheid van hart en motief voor de Heer en een

standvastig geloof in zijn beloften en de gerechtigheid van zijn wetten.

De naam van Sarai veranderd

Terugkomend op Genesis 17, onthult de Heer in de verzen 15 en 16 aan Abraham dat de naam van Sarai veranderd moest worden in Sara – wat ‘edelvrouw’ betekent, aangezien zij de moeder van koningen zou worden. Apostel Paulus legt uit waarom Sara door de Heer wordt beschouwd als de moeder van koningen, door te stellen dat dit komt omdat zij het verbond symboliseert waardoor het geestelijke zaad van Abraham wordt voortgebracht. Sara is dus de moeder van dezelfde koningen waarvan Abraham de symbolische vader is. Dit zijn de koningen die volgens Paulus “de kinderen van de belofte” zijn, die duizend jaar zullen regeren tot zegen van alle volken op aarde. Galaten 4:22-31

De belofte aan Isaak

Abraham had een groot geloof in de beloften van God, maar het was geen volmaakt geloof. Soms wankelde het, en een van die momenten staat beschreven in Genesis 17:17,18. Ondanks Sara's onvruchtbaarheid had Abraham het geloof om te geloven , toen God hem de belofte voor het eerst deed, dat zij hem een zoon zou baren, omdat zij toen nog veel jonger was. Nu was zij echter, naast haar onvruchtbaarheid, negentig jaar oud. Toen de Heer hem deze keer vertelde dat Sara een zoon zou baren, “viel Abraham op zijn aangezicht en lachte.” vers 17

De tekst geeft aan dat Abraham in zijn hart betwijfelde of zoiets zou kunnen gebeuren, en toen hij van de grond opstond, smeekte hij de Heer: "O,

dat Ismaël voor Uw aangezicht mocht leven!" De gedachte achter dit verzoek lijkt te zijn dat hij het beloofde nageslacht zou zijn. God verzekerde Abraham dat Ismaël zou leven en de vader van een groot volk zou worden; maar wat het beloofde zaad betrof, zou Sara een kind krijgen, zijn naam zou Isaak zijn, en hij zou de erfgenaam zijn van het verbond der belofte. verzen 18-21

Isaak zou „op deze vastgestelde tijd volgend jaar“ geboren worden, zo staat in vers 21. Dit was een tijdprofetie van groot belang voor Abraham. Hij had vele lange jaren gewacht tot God Zijn belofte van een nageslacht zou vervullen, maar al die tijd was er geen enkele aanwijzing gegeven – tot nu toe – hoe lang dat wachten nog zou duren. God heeft op dezelfde manier het geloof van het grootste deel van zijn volk op de proef gesteld door hen te laten wachten. De discipelen vroegen Jezus na zijn opstanding: "Zult Gij nu het koninkrijk aan Israël herstellen?" Jezus antwoordde: "Het is niet aan u om de tijden of de momenten te kennen, die de Vader in zijn eigen macht heeft gelegd." Handelingen 1:6,7

Vaak, wanneer de tijd nadert dat verwachte gebeurtenissen zullen plaatsvinden, onthult de Heer het geheim aan zijn dienaren. Noach werkte lange jaren aan de bouw van de ark, waarschijnlijk zonder een duidelijk idee te hebben wanneer de zondvloed zou komen, maar uiteindelijk zei de Heer: "Nog zeven dagen." (Genesis 7:4). Zo zei de Heer nu tegen Abraham: „Op deze vastgestelde tijd volgend jaar.“ Gezien wat Abraham in zijn hart dacht over de onwaarschijnlijkheid dat Sara hem een zoon zou baren, gaf de Heer hem deze duidelijke informatie wellicht om zijn geloof te versterken.

In de slotverzen van Genesis hoofdstuk 17 staat vermeld dat Abraham de instructies van de Heer betreffende de besnijdenis, het “teken van het verbond”, onmiddellijk gehoorzaamde. “Op diezelfde dag”, zo luidt het verslag, liet hij alle mannen in zijn huishouden besnijden, inclusief zichzelf en zijn zoon Ismaël (verzen 23-27). Er zijn veel aanwijzingen in de Schrift dat de Heer snelle gehoorzaamheid op prijs stelt. In het geval van Abraham zou zijn snelheid er ook op wijzen dat zijn geloof in Gods belofte met betrekking tot Sara was hersteld en dat hij elk detail met betrekking tot zijn aandeel in het verbond wilde uitvoeren.

God verschijnt aan Abraham

Mamre was een Amoriet die zich eerder bij Abraham had aangesloten toen hij zijn neef Lot redde (Genesis 14:13). In Genesis 18:1 betekent de uitdrukking "de vlakten van Mamre" kennelijk de vlakten die aan Mamre toebehoorden, want Abraham was slechts een vreemdeling in het land. Blijkbaar stond hij echter op vriendschappelijke voet met veel Kanaänieten, zoals Mamre en anderen.

"De Heer verscheen" aan Abraham, zo staat er in de tekst, maar later blijkt deze verschijning het bezoek te zijn van "drie mannen" die als boodschappers van de Heer dienden (vers 2). Deze manier van uitdrukken wordt in de Bijbel vrij vaak gebruikt ( ) wanneer er wordt gesproken over de omgang van de Heer met mensen. Geen mens kon God zien en blijven leven (Exodus 33:20). Wanneer Hij echter Zijn boodschappers zendt, verwacht Hij dat degenen die zij bezoeken hen met waardigheid behandelen en de boodschap die zij brengen in overweging nemen.

Deze 'drie mannen' die Abraham bezochten, waren engelen – dat wil zeggen, geestelijke wezens – die zich hadden gematerialiseerd om vrijelijk met de aartsvader te kunnen spreken. In het Nieuwe Testament verwijst de apostel Paulus naar hen als zodanig en noemt hij impliciet Abrahams gastvrijheid als een voorbeeld dat navolging verdient. 'Vergeet niet gastvrij te zijn', schrijft hij, 'want daardoor hebben sommigen zonder het te weten engelen ontvangen.' Hebreeën 13:2

Abrahams gastvrijheid

We moeten ons in Abrahams positie verplaatsen om zijn grote verlangen te begrijpen om zijn onverwachte bezoekers zich thuis te laten voelen. Het was niet alsof hij aan een drukke stadsweg woonde waar dagelijks duizenden mensen voorbij kwamen. In plaats daarvan woonde hij op de 'vlaktes', en in een tent. Het is heel goed mogelijk dat er dagen voorbijgingen zonder dat er ook maar één vreemdeling langs zijn tent kwam. Hier waren er drie, en alles wees erop dat het mannen van aanzienlijk belang waren.

Zoals Abraham het zag, zou dit een bijzondere gebeurtenis worden, en hij wilde er zoveel mogelijk uit halen. Abraham was zelf een belangrijk man in dat deel van de wereld en was gewend om instructies te geven als hij iets gedaan wilde hebben. Hij gaf Sara opdracht om te helpen bij het bereiden van een maaltijd voor deze uitzonderlijke bezoekers. Hetzelfde geldt voor , de jonge man die hij opdroeg een jong kalf te slachten en klaar te maken voor de maaltijd. Genesis 18:6,7

Abraham toonde zich opgewonden over het bezoek van de drie mannen, want het verslag zegt dat hij "naar de kudde rende" en persoonlijk een kalf uitkoos waarvan hij wist dat het mals zou zijn om te eten. Bezoeken van de Heer via zijn geaccrediteerde boodschappers waren niet nieuw voor Abraham. Hoewel de apostel Paulus uitlegt dat hij 'zonder het te weten engelen heeft ontvangen', is het heel goed mogelijk dat hij deze drie mannen zag als iets meer dan zij zich gaven. In ieder geval toonde hij zich een vriendelijke en gastvrije gastheer, en Sara lijkt gewillig met hem te hebben meegewerkt.

De boodschap aan Sara

Abraham stond terwijl zijn gasten aten, en nam zo de rol van een dienaar op zich. (Genesis 18:8). Terwijl ze aten, vroegen de drie mannen naar de verblijfplaats van Sara. Hoewel Sara had geholpen met de bereiding van de maaltijd, had ze zich tot nu toe blijkbaar uit het zicht gehouden. Toen zei de woordvoerder van deze bezoekers tegen Abraham: "Ik zal zeker tot u terugkeren volgens de tijd van het leven; en zie, uw vrouw Sara zal een zoon krijgen." vers 10

Blijkbaar stond de tent niet ver van de plek waar de mannen aan het eten waren, want Sara hoorde deze aankondiging en 'lachte in zichzelf', of, zoals wij zouden zeggen, 'lachte in haar hart'. De engel wist echter dat zij had gelachen, en toen hij er later op doelde, ontkende Sara het, maar de engel zei: 'Nee, maar gij hebt gelachen.' verzen 12-15

"Is er iets te moeilijk voor de Heer?" Dit is de praktische les in dit verhaal voor ons. Dit is van groot belang met betrekking tot de uitvoering van het plan

van God. Misschien was een van de redenen waarom de Heer toestond dat Abraham en Sara zo oud werden voordat Isaak werd geboren, juist om aan te tonen dat Hij, en niet zij, verantwoordelijk was voor de vervulling van al Zijn beloften.

De hedendaagse kerk, en al eeuwenlang, heeft ten onrechte gedacht dat het welslagen van Gods doeleinden op aarde afhangt van de inspanningen van de mens. We mogen allemaal blij zijn dat dit niet zo is, en dat zijn plan om alle volken op aarde te zegenen door het nageslacht van Abraham zeker zal worden vervuld. Dat is zeker, ondanks alle omstandigheden die het tegendeel lijken te beweren. Het is een “hoop die wij hebben als een anker voor de ziel, zowel zeker als standvastig.” Hebrëeën 6:19

God stelt Abraham op de proef

De Heer neemt zijn dienaren in vertrouwen over zaken die hen aangaan en die betrekking hebben op degenen in wie zij bijzonder geïnteresseerd zijn. In grote lijnen zou het door de waarheid verlichte volk van God geïnteresseerd moeten zijn in de hele mensheid. Zij zouden de geest van Abraham moeten hebben en enthousiasme moeten tonen voor het plan van God – het plan dat alle geslachten der aarde gezegend zullen worden door het zaad van Abraham.

De Heer had besloten Sodom te vernietigen vanwege de grove goddeloosheid van de stad. Hij maakte echter van de gelegenheid gebruik om te toetsen in hoeverre Abraham begaan was met de inwoners van de stad, en met name met zijn eigen verwanten – Lot en zijn gezin, die daar woonden.

"Zal ik voor Abraham verbergen," vroeg de Heer, "wat ik ga doen; aangezien Abraham zeker een groot en machtig volk zal worden, en alle volken van de aarde in hem gezegend zullen worden?" Genesis 18:17,18

In deze passage krijgen we een interessant voorbeeld te zien van hoe God rekening houdt met de mentale beperkingen van zijn dienaren, zodat zij zijn standpunt kunnen begrijpen. Om Gods uitspraak tegen Abraham te parafraseren: het impliceert dat Hij een bericht had gehoord dat de mensen van Sodom en Gomorra zeer goddeloos waren, en dat Hij daarom was neergedaald om het te onderzoeken. Als zij zo goddeloos waren als het bericht aangaf, zou Hij hen zeker vernietigen. In werkelijkheid hoefde de Schepper van het universum en God van hemel en aarde natuurlijk niet persoonlijk naar de aarde te komen om de informatie te verkrijgen die hij nodig had. Dit was gewoon zijn manier om op het begripsniveau van Abraham te spreken.

Abraham treedt op als bemiddelaar

Abraham begreep kennelijk dat de Heer de mogelijke vernietiging van Sodom en Gomorra in gedachten had. Hij smeekte de Heer vurig om de stad te redden, vooral als er maar een paar rechtvaardige zielen in zouden blijken te zijn. Abraham vroeg eerst of de stad gespaard zou blijven als er vijftig rechtvaardige zielen zouden worden gevonden. Toen hij het aantal bleef verlagen, is het mogelijk dat hij Lot en zijn familie in gedachten had. Genesis 18:23-32

De Heer toonde zowel zijn geduld met Abraham als zijn bereidheid om genade te betonen door aan zijn smeekbede tegemoet te komen, zelfs terwijl hij het aantal steeds verder verlaagde. Uiteindelijk bleken er niet eens de vereiste tien rechtvaardigen te zijn, dus werden de steden vernietigd. Genesis 19:24,25

Dit brengt een belangrijk punt naar voren in het licht van Gods belofte om alle volken van de aarde te zegenen. Jezus geeft aan dat er geen poging werd ondernomen om de bekeerling van Sodom en Gomorra te bewerkstelligen. Als dat wel het geval was geweest, zo legde Jezus uit, zouden ze zijn blijven bestaan en niet vernietigd zijn. (Matteüs 11:23,24). Het belangrijkste is echter dat Jezus ook uitlegde dat zij in de periode van de oordeelsdag in het koninkrijk de kans zullen krijgen om zich te bekeren, hun leven te beteren en het leven te verkrijgen. Zo zien we een duidelijk voorbeeld van het feit dat zij, samen met de rest van de wereld, in gedachten zullen worden gehouden, in overeenstemming met de belofte aan Abraham dat door zijn nageslacht alle families van de aarde gezegend zullen worden. Wat kijken we uit naar de spoedige vervulling van deze en alle andere beloften van God aan zijn menselijke schepping!